

Взаємозв'язок дошкільного закладу і родинного виховання у розвитку музичних здібностей особистості дитини дошкільного віку.

Сім'я є найважливішим середовищем формування та розвитку особистості: тут дитина народжується, зростає, пізнає світ, соціалізується. Саме в родині розвиваються її почуття, закладаються моральні цінності, формується фізичне та психічне здоров'я. Мистецтво, художня культура в її найкращих зразках допомагають встановити надійні емоційні контакти між поколіннями. Спільні захоплення батьків і дітей можуть мати характер ігрової, пізнавальної чи трудової діяльності. Ефективним засобом покращення взаєморозуміння та взаємопідтримки, спрямованих на створення сприятливих умов для виховання дошкільнят, виступають спільні заходи дошкільного закладу та родин вихованців, що мають на меті зміцнити сім'ю, урізноманітнити її життя, зменшити дефіцит соціальних зв'язків та спілкування дорослих з дітьми в сім'ї та поза нею. Прикро констатувати той факт, що сьогодні батьки приділяють вихованню дітей недостатню увагу, а роль домашнього вихователя здебільшого виконує телевізор. Мультфільми, фільми й різноманітні шоу, які переглядає малеча вдома, часто-густо не несуть виховної ідеї, ба навіть завдають шкоди розумовому та психічному розвитку дитини. І навіть найдорожчі іграшки та речі не навчать її ввічливості, чуйності, працьовитості, не прищеплять здатність розуміти й цінувати прекрасне. Також втрачена можливість постійного спілкування дитини зі старшими членами родини, особливо з дідом та бабусею, які здебільшого живуть окремо й не можуть виховувати онуків, розповідати їм казки, співати народних пісень. Та й з материнських вуст сучасні діти лише зрідка чують народну потішку чи колискову. Молоді батьки недооцінюють величезне виховне та пізнавальне значення музичного мистецтва. Однак наші педагоги не втомлюються пояснювати їм важливість використання музики у вихованні дитини. Музика також є ефективним засобом стимулювання соціального розвитку. Так, група дітей може спільно занурюватись у музику—пісні, танці – й чудово проводити разом час, не чекаючи, коли буде змога скористатися дефіцитним обладнанням. Дошкільнята співатимуть діалогічні пісні й при цьому вправлятимуться в черговості, очікуючи звертання до себе. Існує чимало пісенних варіантів, у яких кожному дитину запитують її ім'я, і вона має співом відповісти: «Ось я...» або проспівати інші слова, додаючи до них своє ім'я. Часом діти соромляться говорити на групових заняттях, однак охочіше приєднуються до інших у пісні чи таночку. В багатьох випадках вони супроводжують свій спів активними жестами. Такі групові пісні, коли всі діти співають разом, сприяють залученню тих, хто в іншому разі залишався осторонь. Практика нашої роботи з дошкільниками засвідчує те, що заняття музикою стимулюють розвиток їхнього мовлення. Будь – яке розмовне мовлення є ритмічним, мелодійним, і малята залюбки «граються» з словами. Вихователі використовують природні ігри, щоб привернути увагу дітей до звучання мови. Скажімо, допомагають їм вивчити імена однолітків, відбиваючи в долоні ритм, під який повторюються ці імена і який водночас становить основу танцю. Музика сприяє також збагаченню мовлення, запам'ятовуванню, оскільки дитина може запам'ятати фрази з пісні, складніші за природні, і згодом ужити їх у розмові. Є чимало пісень з описом та переліком різних речей, які ознайомлюють дітей з новими словами, а отже, збагачують їхній словник. Взірцем прояву творчості є складання дитиною власних пісень, коли вона використовує відомі або вигадані мелодії, щоб розповісти свої історії чи висловити особисті почуття. Взаємозв'язок між усіма аспектами впливу музики на дітей відбувається у різних видах і формах музичної діяльності. Емоційний відгук і розвинутий музичний слух дають змогу відгукнутися на добрі почуття і вчинки, активізують розумову діяльність і, постійно вдосконалюючи рухи, розвивають фізично. На думку дослідників, саме завдяки музичному слуху та чуттю ритму дитина в перші роки життя сприймає мову людей, які її оточують. Схоплюючи в ній ритмічні елементи, малюк із загальної мішанини звуків виокремлює слова й відтак усього за кілька місяців накопичує в пам'яті тисячі слів як ритмічні та інтонаційно організовані звукові фрагменти.

Дошкільні роки – це час найбільшого нагромадження музичних вражень, інтенсивного розвитку музичного сприйняття. Дитина ознайомлюється зі світом музики, охоче долучається

до музичної діяльності, їй цікаві заняття, пов'язані з музикою, коли вони добре організовані (співи, танці, ігри). Успіх музичного виховання, здійснюваного в дошкільному закладі, чимало залежить від того, як організоване виховання в родині. Саме в сім'ї, у її традиціях криються джерела музичного обдарування дитини – вони ще не прокинулись, але чекають відчутного і своєчасного дотику до них. Саме в сім'ї завершується процес закріплення набутого дитиною в дошкільному закладі. Це означає, що за формування дитячого художнього смаку, музичних навичок, як і за формування особистості дитини, відповідальні вихователь, музичний керівник та особливо батьки.

Нікого не потрібно переконувати у важливості музичного розвитку дошкільника. Саме музика знаходить дорогу до душі дитини, спонукає її до самовираження, знайомить з навколишнім світом. Музика збагачує почуття та уявлення дитини, сприяє виробленню вміння відчувати ритм та мелодійність твору, формуванню здатності адекватно реагувати на них своїм голосом та рухами, розвитку інтересу до різних музичних інструментів та бажанню на них грати. Музична діяльність (співи, музичні рухи, слухання тощо) – це не лише засіб забезпечення виконання естетичних та освітніх завдань з музичного виховання, а й важливий засіб укріплення психічного та фізичного здоров'я, розвитку та мовленнєвих здібностей дитини. Музика допомагає дошкільникові глибше сприймати навколишнє життя, виховує любов до своїх рідних, друзів, Батьківщини, збагачує і емоційно забарвлює її мову, сприяє розвитку її музичних здібностей.

Прилучення до музики у нас в садочку розпочинається з раннього віку та поступово вводить дитину в світ музичної культури. Музична практика дитини виявляється через сприймання музики, виконавство та музично-освітню діяльність.

У процесі музичного виховання діти ознайомлюються з різноманітними музичними творами, набувають певних знань, умінь та навичок зі слухання музики, співів, музично-ритмічних рухів. У дітей виховується любов до музики, формуються музичні здібності, оцінне ставлення до музичних творів. Тож, діти, які йдуть до школи вже вміють слухати музику, визначати емоції і почуття, що їх вона передає; мають елементарні уявлення про інструментальні та вокальні твори, їх виконання; впізнають окремі твори з класичної і народної спадщини (вітчизняної та світової); проявляють інтерес до різних видів музики, можуть назвати прізвища окремих композиторів; розрізняють та обґрунтовують своєрідність музичних жанрів (пісні, танцю, маршу), можуть їх порівняти. Діти навчаються втілювати у співах, рухах, музикуванні характер музики. Вони вже вміють співвіднести власне виконання з виконанням інших дітей, творчо сприймають музичний образ, можуть дати твору цілісну характеристику, розрізняють властивості звуку, засоби виразності (темп, висоту, динаміку); рухатися у такт музики, використовують виразні рухи, міміку, жести, пози, які відповідають мелодії. Діти старшої групи володіють навичками гри на дитячих музичних інструментах, уміють обирати музичний інструмент для певного ігрового сюжету; виражають рухами емоційний стан, зміст танцю, володіють елементарною танцювальною технікою. Також мають досвід музичної імітації, вміють пісенно-пластично оформити гру; роблять спроби творити музику, дістають задоволення від самовираження в діях під музику.

А формування основних музичних здібностей можна спостерігати вже в ранньому дитинстві і систематичні музичні заняття забезпечують значний рівень музичного розвитку дошкільнят. Музично обдаровані діти швидко випереджують менш обдарованих у розвитку тих чи інших музичних здібностей, проте у багаторічній практиці помічено, що в успішному оволодінні музикою наполегливість відіграє не меншу роль, ніж здібності.

Незалежно від природних даних, на музичних заняттях розвивається музичність у всіх дітей, які відвідують садочок. Кожній дитині приділяється належна увага, враховуються її індивідуальні особливості характеру, можливості та бажання. Для того, щоб заохотити до

музичної діяльності всіх дітей, добираються різні завдання, прийоми, ролі у святах та розвагах.

В музичний репертуар включаються класична музика різних епох та стилів, фольклор, сучасна музика.

На музичних заняттях створюються умови, за яких кожна дитина охоче долучатиметься до всіх видів музичної діяльності, братиме в них активну участь, намагатиметься імпровізувати, виявляти творчість.

Музичні заняття у дошкільному закладі завжди були і залишаються найулюбленішими для малюків. На них дошкільники танцюють, співають, граються, вчать слухати і розуміти музику, грають на дитячих музичних інструментах, відчують себе маленькими артистами. За невеликий проміжок часу (15 – 30 хвилин, відповідно до віку дітей) діти змінюють декілька видів музичної діяльності: слухання музики, співи, музично-ритмічні рухи, гра на музичних інструментах, танцювальна та пісенна творчість.

Прилучайте малюка до музики, використовуючи її загально-розвивальні можливості. Це може зробити і людина без музичної освіти.

Найперша порада батькам: співайте! Якщо ви соромитеся свого співу, робіть це, коли ви наодинці з малюком (діти–поблажливі й вдячні слухачі). Співайте немовляті із самого його народження. Що співати? Краще–дитячі пісеньки, традиційний репертуар яких дуже багатий. Якщо ви не пам’ятаєте жодної пісні, знайдіть касету або компакт – диск і слухайте їх доти, поки не запам’ятаєте слова. Як співати? Виберіть пісню, яка вам найбільше до вподоби, і співайте її дитині на сон прийдешній з словами і без слів. Не забувайте, що слова–лише доповнення до музики.

Ксилофон. Купіть правильно настроєний ксилофон. Чому саме ксилофон? Тому що це єдиний інструмент, водночас і мелодійний, і ударний, який не розладнується з часом. Грайте на ньому музичну фразу за фразою, але не співайте. Потім зіграйте першу фразу й проспівуйте її, називаючи відповідні ноти, наприклад «до», «ре», «мі», «до» або в іншій послідовності. Якщо відчуваєте, що фальшуєте, то не треба співати, краще говоріть. Грайте не окремі звуки, які, по суті, еквівалентні окремим літерам, а короткі музичні фрази, щое своєрідними музичними словами. Можна програти малюкові гаму, послідовно вдаряючи по клавішах в нижньому ряді; акорд–послідовність через одну клавішу нижнього ряду; хроматичну гамму, озвучуючи по черзі всі клавіші нижнього та верхнього рядів та інші варіанти послідовностей. Головне, щоб це був не окремий звук, а їх певне сполучення, послідовність.

Записи. Давайте дітям можливість слухати музику. Добре було б придбати для цього аудіо пристрій. Записуйте різну музику, привчаючи вуха малюків до різних жанрів класичної музики різних періодів, джазу, популярних естрадних пісень, народної музики, звучання простих і складних, симфонічних, народних і сучасних електронних музичних інструментів.

Використовуйте різні види сприймання музики на слух. Розрізняють три види музичного сприймання: пасивне, коли дитина чує звук радіо, але зайнята іншим; частково активне–малюк слухає і водночас думає про щось своє: музика в цьому разі є для нього джерелом емоційного стану, натхнення; і, нарешті, активне, коли дитина намагається виконувати ту чи іншу пісеньку, співає уривки з неї, помічає, коли співають неправильно. Зрозуміло, саме останній вид сприймання музики слід розвивати, оскільки ніякий інструмент не замінить дитині переживання безпосередньої участі в творенні музичних звуків за допомогою власного голосу, власних відчуттів.

Дитина починає співати. Не хвилюйтеся, якщо цей момент буде дещо відстрочений. Малюк має багато разів почути ту саму пісеньку (якщо можливо, у вокальному та інструментальному варіантах), перш ніж сам її заспіває. Важливо, щоб у його пам'яті відклалося правильне звучання, інакше він не відчуже відмінності між правильним варіантом та своїм власним невпевненим, з багатьма помилками виконанням. Не примушуйте дитину співати. І водночас підтримайте її, коли вона сама почне співати, заохочуйте її.

Імпровізація. Звичку до імпровізації доцільно виробляти змалечку. Не обмежуйтеся виконанням пісень, придумуйте музичні фрази, музичні інтонації самі. Не треба бути композитором, щоб скласти якийсь простий мотив. Спробуйте проспівати те, що ви мали сказати дитині. Вона буде у захваті; крім того, ви подасте чудовий приклад. Похваліть дитину, яка відповість вам так само. Самі складайте й римуйте слова, добирайте до них різноманітні виразні музичні інтонації. Через якийсь час дитина вибере те, що їй захочеться повторити за вами.

Голосові вправи. Зобразіть звук сирени, тобто на одному диханні спустіться до нижньої межі вашого діапазону, потім підніміться до верхньої. Запропонуйте дитині керувати вами: коли вона піднімає руку, ви підвищуєте висоту звука, а коли опускає – знижуєте. Гра дуже подобається малечкам. Потім поміняйтеся ролями: малюк зображає сирену, а ви керуєте ним. Імітуйте сирену пожежників, заводський гудок, сирену поліцейської машини тощо. Зрештою, звук сирени можна придумати самостійно.

Домашній театр. Читайте й розігруйте казки за ролями. Хай дитина озвучує різних персонажів і голосом передає їхній характер: комарик говорить тонюсінським голосом, Баба Яга – грубим і низьким, лисичка промовляє ласкаво, розтягуючи голосні тощо.

Не розбуди ляльку. Покладіть ляльку в ліжечко, скажіть малюку, що вона втомилася й заснула, а вам треба прибрати іграшки, але дуже тихо, щоб не розбудити ляльку. Попросіть дитину все робити й розмовляти тихо, але не пошепки.

Голоси різного тембру. Поговоріть з дитиною на цю тему. Коли звучить по радіо пісня, запитайте, що вона думає про голос співака, чи подобається, чи схожий цей голос на ваш, у чому відмінність тощо. Порівнюйте голоси різних співаків. Хай дитина знає про різні тембри голосу й відчуває їх. Коментуйте відповіді малюка і відзначайте правильні. Важливо, щоб дитина знала: їй щось вдається і ви це помічаєте.

Терпіння і удачі Вам у музичних заняттях зі своїми дітьми!